

epopœal nem Íliás írta, hanem Homerus. « Azt véli tudnillik mindeddig T. P. Alexovits, hogy *Horus* az authornak oly költött neve, mint *Ignáczi* vagy *Máriafi*, melyek alatt a mi magyar *Don Kisótlunk* vitézkedik. Ha pedig csak két vagy három levelet olvasott volna e könyvből, melyet megczáfolni akar, bizonyosan tudná, hogy *Horus* nem költött név, és hogy nem az authornak, hanem egy egyiptomi istenségnek, úgymint e könyv tárgyának a neve, melyről *Vunsch*, vagy akárki egyéb, mint Homerus az íliumi hadakozásról, értekezik. Kitészik ebből, hogy a szent Atya még az én értekezéseimet sem olvasta, melyekből *legalább ezt* megtanulhatta volna.

Vélekedésemet tovább, hogy ezen czáfoló a Horust, valamint a többi philosophusoknak írásait, nem olvasta, sőt, kivévn talán ama keveseket, melyek deákra volnának fordítva, nem is olvashatta, azzal is megerősíthetem, mivel bizonyosan tudom, hogy a czáfoló németül, annyival inkább pedig francziául, sem nem beszél, sem nem ért.

E rövid védelmezést megkívánta tőlem a tisztelet, melylyel a publicumnak rólam való becses várakozásihoz viseltetek. Ez az első és utolsó, a mit az efféle mocskolódásokra nyilván felelek, s míg magamat azzal vígasztalom, hogy

Pascitur in vivis Livor : post fata quiescit,
Cum suus ex merito quemque tuetur honos ;

elővett munkáimat félbeszakasztás nélkül folytatom, és a védíráásokra az időt többé nem vesztegetem : és ezt annyival inkább, mivel ezentúl az efféle mocskolódásokért más móddal szerezhetek magamnak elégtételt.

Jelentem ezen alkalmatossággal, a minden tiszteletreméltó publicumnak azt is, hogy Millótnak harmadik részét nemsokára közre bocsátom, és hogy a protestans urak közül találtam már egy olyan férfiút, a ki a Protestans Ecclesiának Történeteit, melyeket Christiani úr Millóthoz függesztett, magyarra fordítsa. Így tehát Millótnak német kiadásából semmi ki nem marad ; sőt azt, ha szükségesnek látom, még jegyzéseimmel vagy értekezéseimmel is, valamint eddig, azután is megvilágosítom.

Versegi Ferencz. «

Consulta Cancellaria aul. Hungarica
non admittitur. 22. Junii 1792.

J. N. v. *Birckenstock* mp.
Non admittitur impressio.

(Versegitől sajátkezűleg írt eredetije hg. Eszterházy kismartoni könyvtárának 9553. sz. colligatumban.)

DR. MERÉNYI LAJOS.

SZIGLIGETI ÖNÉLETRAJZÁHOZ.

Lectori salutem.

Születtem 1814. Márt. havában N.-Várad-Olasziban. Mikor haltam meg? . . . kegyes olvasó, te jobban tudod, mint én. Apám Szathmáry Elek, tehát nem Szigligeti, ügyvéd volt, anyám pedig Szerepi Kelemen Katalin. Harmadik gyermek voltam, apám, midőn rám gondolt, alkalmasint azt hívé, omne trinum perfectum, de véletlenül még öt gyermekkel áldotta meg az ég, s hozzá kevés

vagyonnal. Oskoláimat majd mind Váradon végeztem, s bár mindenkől eminen-tiával, csak akkor vettem észre, hogy mit sem tudok. Hanem nyolcz év alatt diákul mégis megtanultam, hála istennek! Oh, sok hasznát is vettem később, midőn francziául tanultam! — Apám előbb pappá szánt, de látván, hogy e dicső pályához sem eléggé szent, sem eléggé erkölcstelen nem vagyok, mérnök-ségre csapott. E végre Vargha János kir. mérnök és a Körös-szabályozásnál igazgató mellett (mint némely szófaragók mondanák, gyakornokoskodtam) voltam két évig lánczot húzó. Aztán Pestre jöttem — kedves Julcsámat, kit három évig oly forrón, oly tisztán szerettem, könyözönben hagyván, de Pesten azonnal felejtven s általa is nemsokára felejtetven, mert csakhamar férjhez ment, pedig hogy imádtuk egymást! — Szóval 1834-ben Pesten voltam mérnöki okle-velet érdemlendő. — Irkálni már 1831-ben kezdettem, s többé föl sem hagyha-ték vele; ehhez hívebb voltam, mint Julcsámhoz. Miket írtam össze, annak tudása kit fogna érdekelni? midőn már magam sem tudom; volt eszem, hogy a lán-goknak áldozzam: bár később azt tettem volna némely színművemmel, a helyett, hogy örökítendő, kinyomatám. A kik költöttek valaha, tudják, miféle kórság ezen vizibetegség, melyből bajos gyógyulni; tudják, mi édes álom ez, melyből szinte lehetetlen ébredni; álomkórság ez, melyben öntudat nélkül a háztetőkre s. a. t. mászunk: részemről most is benne szenvedek s csak a halállal gyógyulok. Most figyelem, uraim! nagy, váratlan fordulat következik!

Ha azt mondom, hogy a színészethez már gyermekkoromban rendkívüli hajlamot éreztem, biz isten! nem hazudok. Tizenkét éves koromban elkezdém a szénapadon a diszitményeket festeni; s a kocsiszímben szinpadot emelvén (vagy költőileg: oltárt Thaliának!) hatalmasan extemporizáltunk. Emlékszem, physicus koromban is játsztunk vagy háromszor; de meg is szidott ám érte publice a philosophiae professor!! Tehát, mint mondom, ily szinpadi vonzalmak rég csiráztak lelkemben, s Pestre jöven, csakhamar virágozni és gyümölcsözni, s a fáról lepotyogni is kezdenek. Mérnök-tanuló koromban Pestről gyakran átjártam Budára a derék Kántornét, Megyerit, Bartát nézni. Ekkor tájban szár-nyalt Pesten, hogy a nemz. színészetet megalapítandó, országos színház építendő; szóval a nemzeti színház eszméje forrott. Már vonzalmam s e remény hamar lángra gyújtott, s Fáy Endre igazgatónál (bár ő maradt volna végeslenvégig! Most 1841-ben vagyunk, de ne legyek jós, ha azt mondom, hogy a színházi ügy rothadásnak indult, s ha valami energicus igazgatás közbe nem vág s új röptet nem ad, végkép alábukik!) jelentém magamat színészújonczul. Ezen derék hazafi tán más tisztább szemüvegen nézte a magyar színészetet, eleinte le akart beszélni; de én tündérpalotát láttam, s nem hagyék addig békét, míg föl nem vett a budai színházhoz 1834. Aug. 15. — Mi előítélettel voltunk, kedves hazámfiak, a színészet iránt, elég legyen említenem, hogy apám ügyvéd (s kik ismerik, tudják), világ fia, szabadelmű, midőn hallá, hogy *komédiás* lettem, azt írta, hogy feljő Pestre és föbelő (a mi azonban, hála isten, nem történt meg, s csak vaktöltés volt) és megtiltá keményen, nehogy nevét merjem használni: Igy lettem Szathmáry Józsefből előbb csak Szigligeti, azután — ki anabaptizált, magam sem tudom, — Szigligeti Edvárd. Később, év mulva, megbékültem ugyan apámmal, de bár unszolt, nevemet vissza nem cseréltem többé. Ki tán azt véli, hogy egykor reméltem nagy színészsé lehetni, nem csalódik; de ez azon pálya, melyen nagy önérzet s nagy szellemi erő mellett is, ha nem járul hozzá még

valami, alig vergődhetni a középszerűségig. Ezt mindinkább tapasztaltam magamon; s a színészi tanulmányokat, melyeket alaposan tanulgattam, mindinkább mellőzve, majdnem egészen a drámai költészethez szegődtem.

Első színművem »Mégjászott cselek« Budán 1835 Márt. 23-dikán adott, s tudja isten, most magam is csudálom, de a közönség tetszéssel fogadta. Azonban mindenre, a mi szent, kérem a maradékot, el ne olvassa, bár az Aca-démia kéziratárában találtatik, a színi küldöttség által elfogadott színművek közt; mert sem irántam, sem az akkori közönség iránt nem igen különös véleményyt fog táplálni. Elégettem volna régen, de nem szabad, nem enyém, a tudós társaságé. Második színművem »Frangepán Erzsébet« is Budán adatott; s bár véleményem szerint az elsőnél jobb volt, dicsőségesen megbukott, s én boszúmban a szent inquisitio által a máglyára kárhoztattam. Harmadik színművem »Dienes, vagy a királyi ebéd« volt. Miután Budán többször s a pesti német színpadon is adtuk, adatása kegyelmesen betiltatott. A nemzeti színpadon eddigelé adattak: Vazul. Gyászvitézek. Pókaiak. Aba. Romilda. Cillei Fridrik. Micbán családja. Rózsa. Ál Endre. Fölöttük itélni, más dolga, én csak azt akarom megjegyezni, hogy némelyeket közölők szándékom idővel újra dolgozni, s ez annak jele, hogy éppen nem vagyok velök megalégedve: de annyi önérzettel bírok, hogy pályaválasztásomat sohasem bántam meg; ha isten éltet, másféle művekkel zárom be pályámat, mint kezdém, főkép, ha a vas szükség nem nyomand annyira, mint most.

Hogy ne feledjem, 1839 Aug. 8-dikán nőül vevém Sperling Fánit, s már két leányka (Mari, Nina) apjának hiszem magamat, s örömem nőttön nő. Aca-démiai lev. taggá pedig 1840-ben választatám. Mint hallom, egyik párt legfőbb kivétele az volt ellenem, hogy színész vagyok. Ezt nekik apámért megbocsátom. Irtam Pesten, mikor megéltém 1841. Máj. 20-dikán.

Szigligeti.

Szigligeti Eduard.¹

Igaz neve *Szathmáry*. Született Nagy-Várad-Olasziban 1814, Mártiusban. Apja *Elek*, ügyvéd, anyja *Szerepi Kelemen Katalin*; mindketten élnek. Oskoláit Váradon végezte, a negyediket kivéve, melyet Temesvárott járt. 1832-től *Vargha János* kir. mérnök mellett a Körösszabályozásnál mérnöki gyakorlaton volt, melyet végezvén, 1834-ben Pestre jött mérnöki oklevelet érdemlendő; de ellent nem állhatván régibb vonzalmainak, Augustusban a budai színésztársasághoz szegődött, s ennek következtében, családi viszonyok miatt álnevet kellett fölvennie, melylyel most is él. Azóta folyvást ezen középponti magyar színtársaság híve volt, jelenleg is a nemzeti színház színésztagja. — Első színműve: »*Mégjászott cselek*« a budai színpadon adatott 1835. Mart. 25-dikén; s eddigelé következő eredeti művei fordultak meg a magyar színpadon: *Frangepán Erzsébet*; *Dienes*, vagy a *Királyi ebéd*; *Vazul*; *Gyászvitézek*; *Pókaiak*; *Aba*; *Romilda*; *Cillei Fridrik* (Frangepán Erzsébet új kidolgozása); *Micbán családja*; *Rózsa*; *Ál Endre*. 1838-ban pesti tisztelői kinyomaták »*Gyászvitézek*« című színművét, s az egész kiadáson kívül emlékpéldánnyal ajándékozák meg. Ugyanazon évben kolozsvári tisztelői emlékül ezüst tollat küldöttek. 1840-ben társaitól, a nemzeti

¹ 1846-ban adta be.

színház tagjaitól, emlékül ezüst billikomot kapott; s elnyervén ez évben »Rózsa« című vígjátékával a drámai első díjt, a magyar tudós társaságtól levelező taggá választott. Nyomatásban megjelentek tőle a) *Dienes*, vagy *Királyi ebéd*. Szomorújáték 5 felvonásban. Írta Szigligeti. Közrebocsátá Pály Elek; magyar színész-társaság igazgatója. Esztergami Beimel J. betűivel. 8-adrét 59 lap. b) *Gyász utézek*. Eredeti dráma 4 felvonásban. Írta Szigligeti. Pesten, Fűskúti Landerer Lajosnál. 1838. 18-adrét. 100 lap. c) *Szigligeti eredeti színművei. Pókaiak. Vazul. Aba*. Pesten, Fűskúti Landerer Lajosnál. 1839. 8-adrét 356 lap. d) *Micbán családja*. Eredeti dráma 3 felvonásban, előjátékkal. Írta Szigligeti. Fűskúti Landerer Lajosnál 1840. 18-adrét. 113 lap. e) *Romilda*.⁷Eredeti szomorújáték 3 felvonásban. Írta Szigligeti. Nagy Ignác színműtára 1 kötet 5. füzete. f) *Cillei Friderik*. Eredeti dráma 9 felvonásban. Írta Szigligeti. Nagy Ignác színműtára 2 kötet. 18. szám. g) *Rózsa*. Vígjáték 3 felvonásban. Írta Szigligeti. A m. t. t. eredeti játékszínének 8. kötete. Budán a magyar kir. egyetem betűivel. 1840. 12-adrét. — (?) lap. h) *Ál Endre*. Eredeti dráma 4 szakaszban. Írta Szigligeti. Fűskúti Landerer Lajosnál. 1841. 12-adrét. 137 lap.

Magyarra fordított következő színműveket, a m. t. t. színi küldöttsége által elfogadottakat: 1. *III. Henrik és udvara*. Dumastól. 2. *Marion de Lorme*. Hugo Viktortól. 3. *Saracen*. Dumastól. 5. *Rikárd vándor élete*. O'Keefe Johntól. 6. *Párisi naplopó*. Dunkel kidolgozása után. 7. *Veszedelemes nagynéne*. Albinitől. 8. *Miért?* Lecroi és Anicet munkája. 9. *Svéd Krisztina*. Vogeltől. 10. *Bujdosó koesija*. Mellville és d'Aubigni munkája. 11. *Partjáró leánya*. Sheridan Knowtes után.

Az akadémia levéltárából. — Közli

SZILY KÁLMÁN.

SZEMERE MIKLÓS KÉT LEVELE PAJOR ISTVÁNHOZ.

I.

April 29. 1868.

Kedves Pistám!

Rusticus exspectat dum defluat amnis stb. Miklós pedig azt várja, mikor küldi már meg Pista barátja az ígért absolutonalist? Vagy tán Eötvös J., azaz most már fia s vője, még se tisztázták le terhökét?

Ha szinte le nem tisztázták volna is, légy mentő paizsunk kérlek mindhárman részéről. Mert, mint fogod is tudni, május 13-ra újra megidézettünk a B.-Gyarmati t.-szék elé s hármunk nevét is ott látom a többi incattusok között. — Hárítsd el tehát kérlek befolyásoddal fejünkről a bajt, s ezt — ha már Eötvösök is lefizették — természetesen: absolutonalisoddal háríthatod el, véggképen. Oldoztassunk fel már valahára; te vagy a mi megbízottunk, Maecenásunk, őrszablyánk, amen!

Be unom én az ily pörös ügyekbeni kinlódást! Még akkor is kinomra volna, ha én volnék a nyertes fél, annyival inkább mert vesztő fél vagyok.

Quid agunt Musae? Erányomban régtől óta hallgatnak. Azaz firkálok biz én olykor, de táskámban raboskodnak, lapokba nem küldöm. E politikai zajban, zürben csak politikai vers érdeklí a hungarikalis olvasó közönséget, Űstökös, B. Miska, Borsszem Jankó et similia,